

TÁMOP-4.1.3-08/1-2008-0004

A felsőoktatási szolgáltatások rendszerszintű fejlesztése

Spanyolország

A “European Inventory on Validation of Non-formal and informal learning” olyan webhely, amely 32 ország validációs gyakorlatáról ad képet, rendszeresen frissítve az anyagokat.

A korábbi országleírásokat tartalmazó weboldal elérhetősége: <http://www.ecotec.com/europeaninventory>

A 2010-ben frissített leírások elérhetősége: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/about-cedefop/projects/validation-of-non-formal-and-informal-learning/europeaninventory.aspx>

Ennek a forrásnak a felhasználásával készültek a magyar nyelvű összefoglalók, amelyek nem a teljes szöveg fordítását tartalmazzák, hanem az eredeti anyagok némileg tömörített magyar nyelvű összegzését.

Az eredeti országtanulmányok a GHK (<http://www.ghkint.com>) megbízásából és irányításával készültek.

Az eredeti országleírás szerzője: Noel Alonso

Elérhető: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/about-cedefop/projects/validation-of-non-formal-and-informal-learning/european-inventory.aspx>

A magyar nyelvű összegzést készítette: Fehérvári Anikó

TARTALOMJEGYZÉK

1. NEMZETI SZINT	3
1.1. Nemzeti jogi keret, validációs politika vagy rendszer	3
1.2. Kapcsolat a már létező/fejlődő képzési keretrendszer és a validáció között	4
1.3. Nemzeti intézményi keret	5
1.4. A felelősség megosztása (nemzeti, regionális, helyi és szolgáltató szint) a validáció különböző szempontjai szerint	6
1.5. Példák a regionális, helyi és európai uniós finanszírozású kezdeményezésekre	6
1.6. A kreditrendszer és a validáció kapcsolata	7
1.7. Finanszírozási keret	7
1.8. A kedvezményezettek adatai	8
2. SZERVEZETI NÉZŐPONT	9
2.1. A formális oktatási rendszer és a (szakmai)képzési szektor szerepe	9
2.2. A tanácsadói, tájékoztatói hálózat szerepe	9
2.3. A magánszektor és a privát aktorok szerepe a validációban	9
2.4. A harmadik szektor és aktorainak szerepe a validációban	10
2.5. A szervezetek költségei	10
3. AZ EGYÉN SZEMPONTJA	11
3.1. A tudatosság erősítése és a munkaerő-felvétel	11
3.2. Tájékoztatás és támogatás	11
3.3. Egyéni költségek	11
3.4. Célcsoportok	11
3.5. Egyéni előnyök	11
4. MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS ÉS ÉRTÉKELÉS	13
4.1. A minőségbiztosítás keretei	13
4.2. Minőségbiztosítási rendszerek/eljárások	13
4.3. Értékelési keret	13
5. ÉRTÉKELÉSI MÓDSZEREK	14
5.1. Felhasznált módszerek	14
5.2. Az alkalmazott módszerek előnyei és hátrányai	14
6. VALIDÁLÁSI SZAKEMBEREK	15
6.1. A gyakorlati szakemberek profilja	15
6.2. A szakemberek felkészítése	15
6.3. Képzési követelmények	15
7. HIVATKOZÁSOK	16
SZAKÉRTŐI KOMMENTÁR AZ ANYAGHOZ	17

1. NEMZETI SZINT

Spanyolországban az elmúlt évtizedekben a formális és informális tanulás elismerése nemzeti szinten csak korlátozott mértékben valósult meg. Manapság a felsőoktatásban van erre lehetőség, főként a szakmai kompetenciák érvényesítésében. Vannak azonban nem nemzeti, hanem régiós szintű validációs eljárások is. (A fordító megjegyzése: Spanyolországnak 17 régiója [autonóm közössége] van. A régiószintű irányítás sokkal jelentősebb, mint Magyarországon. A regionális kormányzatok felelőssége alá tartozik: az oktatás, az egészségügy, a szociális szolgáltatások, a kultúra is.)

A felsőoktatásban a hetvenes évek óta működik az az eljárás, hogy a 25 év feletti felső középfokú végzettség nélkül is bejuthatnak a képzésbe, ha alkalmasságukat egy vizsgán bizonyítják. A 25 éven túliak vizsgája nem ad felső középfokú végzettséget, de a felsőoktatásba való belépést biztosítja. Később, a 2000-es évek elejétől új, nemzeti szintű intézkedések történtek annak érdekében, hogy a nem formális és informális úton szerzett kompetenciák elismerését bővítsék.

Az utolsó Inventory jelentés (2007) óta fontos fejlesztések történtek a szakmai kompetenciák validálásával kapcsolatban, melyek leírását az alábbi fejezetben fejtettük ki részletesebben. A felsőoktatásban is új rendelet szabályozza a validációt, melynek véglegesítése 2010 végén várható. Így ez a jelentés elsősorban a szakmai kompetenciák elismerésére fókuszál.

1.1. Nemzeti jogi keret, validációs politika vagy rendszer

Spanyolországban számos olyan törvény született, amelyek a nem formális és informális tanulás jogi kereteit jelölik ki. Ezek röviden a következők:

- » A 1224/2009-es királyi rendelet¹ a munkatapasztalat során szerzett szakmai kompetenciák elismeréséről. A 2009-ben jóváhagyott rendelet megalapozta azokat az eljárásokat és követelményeket, melyek alapján a nem formális tanulás és a munkatapasztalat során szerzett szakmai kompetenciák elismerésre kerülnek. Ez a rendelet egy nagyobb program részeként került elfogadásra, amely a spanyol szakképzés fellendítését tűzte ki célul 2008-ban. A program négy cselekvési irányt fogalmaz meg: a tehetséggondozás, a nem formális és informális tanulás validálása, új képesítések bevezetése és vonzóbbá tétele a fiatalok körében (különösen a 19–25 évesek között), a szakképzés európai dimenziójának növelése. Ezek az intézkedések járulnak hozzá a szakképzés minőségének javulásához és a gazdasági fejlődés új modelljének kialakításához.² A későbbi fejezetekben bemutatjuk majd, hogy e törvény milyen rendszert nyit meg a szakmai kompetenciák elismerésére. Ezek a kompetenciák érvényesíthetők a formális szakképzés moduljaiban vagy teljes kvalifikációt is adhatnak az 1–5. szinten, attól függően, hogy a Szakmai Képesítések Nemzeti Jegyzéke milyen követelményeket fogalmaz meg. A rendelet létrehozta azokat az eljárásokat, melyeket a régiós szintű illetékes hatóságok végezhetnek. Ezek az eljárások magukban foglalják a hivatalos tájékoztatást (vizsgára való jelentkezést), a szervezeti és irányítási eljárásokat, valamint a tanácsadásra vonatkozó szabályokat. Fontos kiemelni, hogy a rendelet egy-egy évben csak bizonyos kompetenciákra korlátozódik, és a vizsgára való jelentkezés is csak bizonyos gazdasági ágazatokra vonatkozik. Először 2011-ben a szakmai kompetenciák érvényesítésére kerül sor, és ez csak néhány

1 A törvény szövege itt olvasható: <http://www.boe.es/boe/dias/2009/08/25/pdfs/BOE-A-2009-13781.pdf> [13.05.2010]

2 További információ a programról itt olvasható: <http://www.educacion.es/plane/impulso-fp.html>

kompetenciát takar. A tervek szerint a következő években más kompetenciák is szerepelni fognak a kiírásokban.

- » A 229/2008-as királyi rendelet³, amely a Nemzeti Szakképzési Referencia Központokat szabályozza. Ezekben a központokban folyik a felkészítés és a validációs eljárások lebonyolítása (az 1224/2009-es királyi rendelet szerint ezek a központok állami és magánintézmények is lehetnek).
- » A 4/2007-es felsőoktatási törvény⁴, mely a 6/2001-es törvény módosítása. E törvény szabályozza a felsőoktatásba való bejutás eljárási rendjét, valamint azoknak a 25 éven túliak szakmai tapasztalatának érvényesítési lehetőségét, akik nem felelnek meg a felvételi követelményeknek. Ez a törvény a 14/1970-es és a 2/2006-os oktatási törvényre épül. A rendelet nem határozza meg a szükséges szakmai tapasztalatot. Azok a 25 éven túliak, akik nem felelnek meg a szokásos akadémia felvételi követelményeknek kompetenciavizsgára jelentkezhetnek. Ezt a vizsgát a felsőoktatási intézmények szervezik, mivel az intézmények autonómok, ezért ezek az eljárások eltérhetnek egymástól.
- » A 2/2006-os oktatási törvény: ez a törvény szabályozza a felsőoktatás kivételével a teljes oktatási rendszert. A törvény elismeri a formális oktatás és képzés mellett a tanulás nem formális és informális módjait is. A törvény hangsúlyozza, hogy a tanulás különböző útjai közé be kell illeszteni az informális és a nem formális tanulás által szerzett ismeretek elismerésének mechanizmusait is. Néhány példa, ahol szükség van ezekre az intézkedésekre: a formális oktatás hozzáféréseinek biztosítása olyan egyének számára, akik nem felelnek meg a formális tanulmányi követelményeknek, felmérésüket követően részleges vagy teljes általános, elismert szakmai vagy művészeti végzettséget adva számukra.⁵
- » 56/2003-as foglalkoztatási törvény. Ez a törvény alapozza meg a szakmai bizonyítványok rendszerét, mint a szakmai kompetenciák hivatalos akkreditálását, amely a szakképzés nemzeti képesítési rendszeréhez kapcsolódik. A munkaerőpiac a szakmai bizonyítványokat ismeri el, és nem az iskolai végzettséget.⁶
- » 5/2002-es szakképzési törvény. A 2002 nyarán jóváhagyott törvény rendelkezett a szakképzés nemzeti képesítési rendszerének létrehozásáról. A törvény lehetővé teszi a szakoktatás és -képzés, valamint a munkaerőpiac közötti rugalmasabb kapcsolatot, és módot ad a formális és nem formális tanulás akkreditálására, bár azt nem határozza meg, hogy ezt hogyan kell végezni. Továbbá lehetővé teszi, hogy a gazdasági ágazatok igényei a Szakképesítések Jegyzékében is megjelenjenek. Vagyis a munkaerőpiacon tapasztaltak alapján a jegyzék tartalmazza a szakmai kompetenciák rövid leírását, amely referenciaként szolgál a szakképesítések és bizonyítványok tervezésében.⁷

1.2. Kapcsolat a már létező/fejlődő képesítési keretrendszer és a validáció között

Mint már említettük, a validáció bevezetésének támogatására léteznek szabványok a felsőoktatás területén, de mivel a felsőoktatási intézmények autonómok, saját előírásokat dolgozhatnak ki a nem formális és formális tanulás érvényesítésére.

3 A törvény szövege itt olvasható: http://www.educacion.es/educa/incual/pdf/1/RD229_2008.pdf [13.05.2010]

4 A törvény szövege itt olvasható: <http://www.boe.es/boe/dias/2007/04/13/pdfs/A16241-16260.pdf> [13.05.2010]

5 Lásd részletesebben: <http://www.educacion.es/dctm/mepsyd/horizontales/prensa/documentos/2008/loe.pdf?documentId=0901e72b80027758> [13.05.2010]

http://www2.cedefop.europa.eu/etv/Information_resources/EuropeanInventory/publications/inventory/chapters/2007/spain.pdf [13.05.2010]

6 Lásd részletesebben: <http://www.boe.es/boe/dias/2003/12/17/pdfs/A44763-44771.pdf> [13.05.2010]

7 Lásd részletesebben: http://www.educacion.es/educa/incual/files/Boletin_6.pdf [13.05.2010]

A nemzeti jogi keret szerint a kormány felelős azoknak az eljárásoknak a megalapozásáért, melyek az informális és nem formális tanulás révén megszerzett szakmai kompetenciákat érvényesítik.⁸ Az 1224/2009-es királyi rendelet regionális szinten határozza meg a követendő eljárásokat az illetékes hatóságok számára. A regionális szintű illetékes hatóságok végzik az eljárást, döntenek a vizsgafelhívásról, tanácsot adnak, értékelési módszereket dolgoznak ki.

A szakmai kompetenciák akkreditációja és értékelése a Szakképesítések Jegyzékében szereplő képesítésekre és modulokra kell, hogy vonatkozzon. A Képesítések Nemzeti Intézete (INCUAL) felelős a jegyzék frissítéséért. Az INCUAL szerint 2010-ben a jegyzék 454 szakképesítést tartalmazott, összesen 26 oktatási és képzési területen.⁹

Az értékeléshez és akkreditációhoz szükséges referenciák a Szakképesítések Jegyzékében kompetenciaegységekként szerepelnek, és referenciaként szolgálnak a szakképesítésekhez és más típusú szakmai bizonyítványokhoz is. A szakmai kompetenciák értékelésére minden egyes kompetenciaegységben vonatkoztatási pontként a szakmai teljesítmény és teljesítménykövetelmények jelennek meg, melyek mindegyike szakmai kontextusba ágyazott. Minden kompetenciaegység külön akkreditálható.

1.3. Nemzeti intézményi keret

Spanyolország erősen decentralizált ország. Ugyanakkor a központi kormányzatnak megvannak a maga intézményei arra, hogy az informális és a nem formális tanulás során szerzett szakmai kompetenciákat érvényesítse. Ennek eredményeképpen az Állami Foglalkoztatási Szolgálat, a Munkaügyi és Bevándorlási Minisztérium Szakképzési Főosztálya és az Oktatási Minisztérium létrehoz egy közös bizottságot, melynek feladata a validációs eljárás kifejlesztése.¹⁰ A Szakképzési Tanács¹¹ tanácsadóként vesz részt a folyamatban és értékeli az eredményeket.

A bizottság együtt dolgozik a régiókkal (autonóm közösségekkel), szabályozva a szakmai kompetenciák értékelését. A regionális és helyi szintű illetékes hatóságok (oktatási igazgatóságok, oktatási testületek stb.) kiírják a vizsgafelhívásokat és követelményeket, tájékoztatják a bizottságot, valamint elvégzik a validációs eljárást. Továbbá a régiók oktatási hatóságai felelősek a tájékoztató tevékenységért is, amelyet magán- vagy közintézmény is végezhet (pl. helyi hatóságok, Kereskedelmi Kamara). A szakmai kompetenciák validálásának első körére 2011-ben kerül sor a nemzeti szintű új keretszabályozás alapján, amely a Szakképesítési Jegyzék oktatás és egészségügyi ellátás ágazatához tartozó moduljait érinti majd. A várakozások szerint kb. 8000 fő vesz részt majd a folyamatban 2011-ben.

Mindazonáltal néhány régióknak már korábban is volt saját elismerési rendszere a nem formális és informális tanulás terén. Például a Baszk régióban működő Képesítési Intézet akkreditálja a szakmai képzést. Az Oktatási Minisztérium a felsőoktatás területén jelenleg is dolgozik egy validációval kapcsolatos új rendeleten. Az új rendelet szabályozni fogja a nem formális és informális tanulás beszámítását a diploma 15%-áig. Azonban vannak olyan egyetemek, amelyek már kezdeményeztek valamilyen saját validációs eljárást. Jelenleg az egyetemek döntenek el, hogy milyen eljárást alkalmaznak, és az még nem világos, hogy az új törvény ezt hogyan fogja szabályozni.

8 Lásd részletesebben: http://www2.cedefop.europa.eu/etv/Information_resources/EuropeanInventory/publications/inventory/chapters/2007/spain.pdf [13.05.2010]

9 A jegyzék itt olvasható: http://www.educacion.es/educa/incual/ice_catalogoWeb.html

10 Lásd részletesebben: <http://www.boe.es/boe/dias/2009/08/25/pdfs/BOE-A-2009-13781.pdf> [13.05.2010]

11 A fordító megjegyzése: A Szakképzési Tanácsot 1997-ben hozták létre, klasszikus tripartit szervezet, melyben a gazdasági, munkaügyi szervezeteken kívül a kormány vesz részt. A Munkaügyi Minisztérium tanácsadó testülete.

1.4. A felelősség megosztása (nemzeti, regionális, helyi és szolgáltató szint) a validáció különböző szempontjai szerint

A nemzeti kormány kezeli a validáció nemzeti rendszerét. A központi kormányzat (a fentebb említett módon, az ágazatok közötti bizottság létrehozásával) tervezi az informális és nem formális tanulás elismerésének eljárásait. Azonban a regionális oktatási hatóságok felelősek az értékelő bizottságok felállításáért, amelyek ténylegesen végzik a validációs eljárásokat. Ez a bizottság öt főből áll, kell benne lennie tanárnak vagy oktatónak és értékelési szakembernek. A bizottságok ellenőrzik a jelentkezési lapot, a jelentkező által benyújtott információkat majd végül arról is döntenek, hogy milyen értékelési módszert alkalmazzanak.

Mint már említettük, azok a 25 éven túliak, akik nem felelnek meg a szokásos felvételi követelményeknek a felsőoktatásba való bejutáshoz, vizsgán tudják bizonyítani kompetenciáikat. Az egyetemek szervezik meg a vizsgákat, a különböző egyetemeken eltérőek az alkalmazott eljárások.

1.5. Példák a regionális, helyi és európai uniós finanszírozású kezdeményezésekre

Amellett, hogy számos regionális és helyi validációs kezdeményezés történt, ezzel párhuzamosan uniós finanszírozású próbálkozások is vannak. Gyakori, hogy ezek a kezdeményezések nem kizárólagosan csak az informális és a nem formális tanulás elismerésére fókuszálnak, hanem a validáció csak egy résztémaként jelenik meg. A legtöbb kezdeményezés olyan EU-program, mint a Socrates vagy a Leonardo.

Például egy ilyen kísérleti program a 2003-ban megkezdett ERA 03, A Szakmai Kompetenciák Értékelése, Elismerése, Akkreditálása. Ez a program volt az első, melyet a Szakképzési Tanács javasolt. Hét régió vett részt a programban, melyben egy-két foglalkozás akkreditációjára került sor. A projekt célja az volt, hogy teszteljék a szakmai kompetenciák értékelését, elismerését és akkreditációját, felhasználva a Szakképesítések Jegyzékét, amely éppen abban az időben állt fejlesztés alatt. Több mint 300 jelentkezőt értékelt kilenc szakmai referencia alapján. A programban a validáció új mérőeszköz-fejlesztésére volt lehetőség, és további intézkedések révén növekedett a bevont régiók részvétele is.

Egy másik példa, a Szakmai Kompetenciák Tanúsítása Program a Valladolid Egyetemen. A program célja az informális és nem formális tanulás eredményeinek elismerése volt a Castilla y León régióban. A program növelte a felsőoktatásba bejutók számát.¹²

További ilyen program volt a Munkaügyi Minisztérium Integrált Foglalkoztatási Terve (SIPES), amely a hátrányos helyzetű munkanélküliek számára kínált személyre szabott foglalkoztatási programot. A programban a regionális önkormányzatok kézműves központokkal és iskolákkal karöltve vettek részt. A céljuk a képzés és a munka egyesítése volt, a fiatalok¹³ – a kézműves szakmákban – a közösségek számára olyan hasznos tevékenységeket végeztek, mint történelmi épületek helyreállítása, parkok, kertek gondozása. A program része volt a teszt- és interjú módszereken alapuló kompetencia alapú értékelési eljárások fejlesztése a munkanélküliek számára. Ugyan az egyének szakmai

¹² Lásd részletesebben: <http://www.uem.es/myfiles/pageposts/jiu/jiu2008/archivos/EXPERIENCIAS%20SOBRE%20ACCION%20TUTORIAL/Rimbau,%20Eva.pdf> [13.05.2010]

¹³ A fordító megjegyzése: a programban 25 év alatti munkanélküli fiatalok vehettek részt. A féléves szakmai képzést fél év gyakorlat követte a munkaadóval kötött szerződés alapján.

és kompetenciaprofiljai nem érték el a formális akkreditáció szintjét, de a folyamat célja az volt, hogy tudatosítsák az egyénben saját képességeit és azok folyamatos figyelemmel kísérésének fontosságát.¹⁴

Emellett számos egyetem is részt vett kísérleti projektekben, elsősorban uniós programokban. Íme néhány példa:

- » a Valladolid Egyetem Alapítványa részt vett egy projektben, amelynek eredménye a kompetenciák érvényesítésének fejlesztési eszközeinek kidolgozása volt.
- » A Barcelonai Egyetem felnőttképzési Kutatási Központja és az LLL Szövetség mint a spanyol partnerek vettek részt a Grundtvig projektben (APEL – előzetes tapasztalati tanulás értékelése 2000–2002). Ez a projekt a diákok validációról alkotott véleményét vizsgálta meg. A projekt egyik eredménye egy felnőtt tanulóknak szóló kézikönyv volt, amely segítséget nyújt a validációs eljárásban. A kézikönyvet interaktív módon alakították ki.

1.6. A kreditrendszer és a validáció kapcsolata

Mint már említettük, a szakmai tapasztalaton keresztül megszerzett szakmai kompetenciák elismerése új rendszerének, az informális és nem formális tanulás akkreditálásának és értékelésének figyelembevételével jöttek létre a Szakképesítések Jegyzékében szereplő modulok és képzések.

Jelenleg a felsőoktatás (kreditekben) nem ismeri el a nem formális és informális tanulási eredményeit, azonban az Oktatási Minisztérium ezen a területen is dolgozik a validáció jogi kereteinek megteremtésén. A királyi rendelet első tervezete elismeri az egyetemek autonómiáját, kijelenti, hogy az egyes egyetemek döntenek a modulokról és a validáció egységeiről, amit legfeljebb 15%-ig számíthatnak be a képzésbe.

1.7. Finanszírozási keret

Az elmúlt évben a spanyol központi kormány kötelezettséget vállalt arra, hogy finanszírozza a szakmai tapasztalatra alapuló új validációs eljárást. A tervek szerint a jövőben a régiók is beszállnak a kiadásokba. Emellett az egyének is hozzájárulnak majd a költségekhez. Jelenleg a központi adminisztráció fizeti a szakemberek képzését és a validációs folyamat elindítását, és nincs semmilyen más támogatási forma. Azonban a magánszektor támogathatja az egyéneket (pl. kifizetik a jelentkezési díjat, vagy engedélyezik, hogy munkaidőben vegyenek részt a validáció gyakorlati végrehajtásában).

2008-as tervek szerint 2009–2010-ben több mint 30 millió eurót fordítanak a *nem formális tanuláshoz* kapcsolódó szakmai kompetenciák akkreditálására és értékelésére. Az 1. táblázat mutatja a részletes adatokat az elfogadás előtt álló jogszabály alapján.

1. táblázat. A validáció előzetes költségterve 2009–2010-ben

Év	2009		2010		2011	
	Euró (millió)	Egyének	Euró (millió)	Egyének	Euró (millió)	Egyének
Jelöltek	2,8	8 000	8,75	25 000	17,5	50 000
Dologi költségek	0,026	–	0,026	–	0,04	–
Képzési tájékoztatás, vizsgáztatók	0,46	100 (180 euro/fő)	0,23	1 300	0,23	1 300
Összesen	3,286	8 100	9,006	26 300	17,77	51 300

¹⁴ Lásd részletesebben: http://www2.cedefop.europa.eu/etv/Information_resources/EuropeanInventory/publications/inventory/chapters/2007/spain.pdf

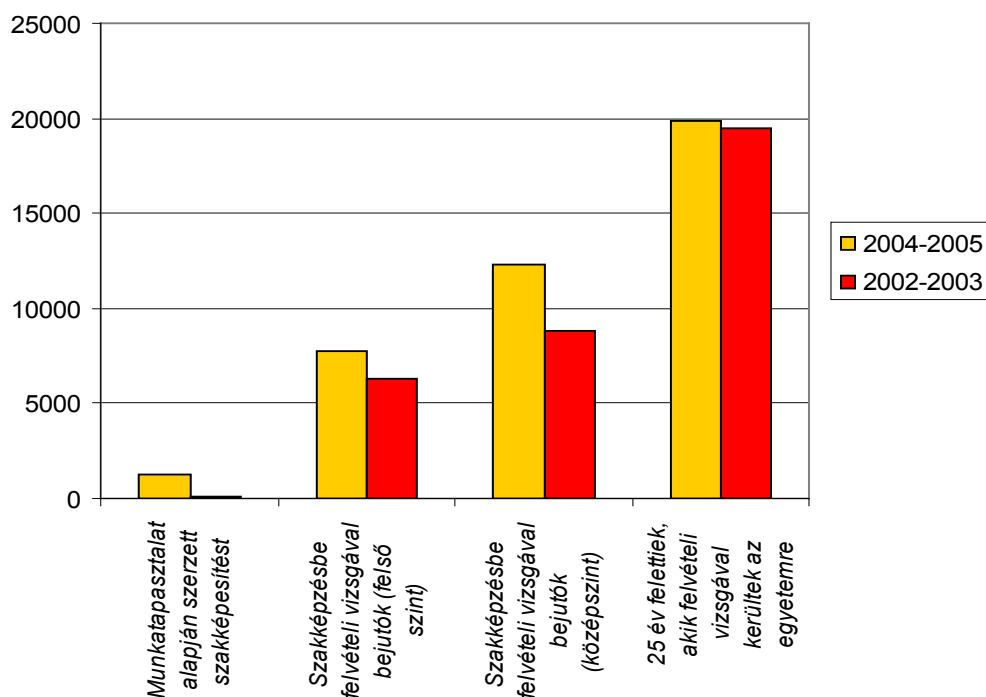
Azonban némi késedelem mutatkozik a folyamat végrehajtásában, és már az első évben megváltoztak a végrehajtás költségei. A központi közigazgatás finanszírozza majd az első pályázati felhívást 2011-ben. Az Oktatási Minisztérium számításai szerint egy szakember képzési költsége 300 euró lesz. 2010-ben összesen 3000 szakembert fognak kiképezni, akik 2011-ben a várakozások szerint 8000 egyén validációs eljárását fogják elvégezni, melynek költsége 3,5 millió euró. A jövőben tervezik a jelentkezési díj bevezetését is.

1.8. A kedvezményezettek adatai

Spanyolországban a validációban részt vevők száma korlátozott. Nemzeti szinten csak a közelmúltban indult el a szakmai kompetenciák elismerésének folyamata. A tervek szerint 2011-ben 8000 egyént vonnak be a validációs eljárásba, a második pályázat 25 000, míg a harmadik 50 000 embert fog érinteni.

Van azonban néhány longitudinális adat az oktatási célú validációról. Az 1. ábra azt mutatja, hogy Spanyolországban 2002–2005 között hányan vettek részt oktatási célú validációs eljárásban. Az adatok szerint a legtöbben az egyetemi oktatásba és a középfokú szakképzésbe való bekerülés során vettek részt elismerési eljárásban. A felsőoktatásba belépők voltak a legtöbben, közel 20 ezren, míg a középfokú szakképzésbe belépők száma meghaladta a 12 ezret. Ennél jóval kevesebben vannak azok, akik felsőfokú szakképzésbe léptek be (7796). A vizsgált időszakban minden képzési formában növekedett a validációs eljárással bekerülők száma.

1. ábra. Az informális és nem formális tanulás validációja Spanyolországban

Forrás: Souto-Otero, M. (2009)

További adatforrás az ERA 03 kísérleti programja, amelyben 302 fő vett részt, kilenc kiválasztott szakmában, átlagosan 20-25 jelentkező volt. Közülük 78% (235 fő) teljes, 12% részleges akkreditációt kapott, míg 10%-uk (32 fő) nem szerezte meg a képesítést.

2. SZERVEZETI NÉZŐPONT

2.1. A formális oktatási rendszer és a (szakmai)képzési szektor szerepe

A formális oktatás és a képzés jelentős szerepet játszott a szakmai kompetenciák elismerésének területén. Ez az ágazat felelős a validációs szakemberek képzéséért, valamint a jelentkezők tájékoztatása és tanácsadása is a feladatuk. A Nemzeti Referencia Központ¹⁵ és a Kölcsönös Tanulás Intézménye¹⁶ is részt vesz az értékelési folyamatban. A központok helyet adnak a tájékoztatásnak és tanácsadásnak is.

Jelenleg a felsőoktatásban a legjellemzőbb gyakorlat azon 25 éven túliak felsőoktatásba való bekerülésére szolgáló eljárás, akik nem rendelkeznek a felsőoktatásba való bejutás formális követelményeivel, számukra a felsőoktatás a normál képesítési követelményekkel egyenértékű tapasztalatot számítja be. Ez a gyakorlat azonban nem érvényesíti a nem formális és az informális tanulás eredményét kreditekben vagy középiskolai képesítésben. Az egyetemek a validáció szabályozásában nagyfokú intézményi autonómiával rendelkeznek. Mint említettük, jelenleg az Oktatási Minisztérium egy olyan rendeletet dolgoz ki, amely a felsőoktatásban az informális és nem formális tanulás validálását szabályozza.

2.2. A tanácsadói, tájékoztatói hálózat szerepe

A jogi keretek szerint a szakmai kompetenciák elismeréséről információt, tanácsot, tájékoztatást nyújtanak majd az oktatási és foglalkoztatási hivatalok, a helyi önkormányzatok, a szociális partnerek, a gazdasági kamarák és egyéb illetékes intézmények. Ezek a szervezetek magukról is önértékelést adnak majd azzal a jellemzővel, hogy mennyire sikerült az egyéneknek azonosítani szakmai kompetenciáikat a validálás során. Az 1224/2009-es királyi rendelet annak a platformnak a fejlesztését írja elő, amelyik az egyén számára információt és tanácsot ad. Az első évben a fejlesztés a jelentkezésre vonatkozik.

A felsőoktatásban a validációval kapcsolatos tanácsadás és tájékoztatás nem egységes, különböző intézményekben zajlik.

2.3. A magánszektor és a privát aktorok szerepe a validációban

A magánvállalatok is részt vesznek számos kisebb léptékű kezdeményezésben, melyeket főként az EU finanszíroz, olyanok, mint a Leonardo vagy a Socrates programok. Ezekről a kezdeményezésekről azonban nincs adat, még nagyságrendileg sem lehet meghatározni az ebben részt vevők számát, illetve azt sem, hogy ezek mennyiben kapcsolódnak a kormányzati törekvésekhez.

Egy példa „Az informális tanulás munkahelyi lehetőségei” című projekt, melyet az EU Leonardo programja finanszíroz. A program célja az informális tanulás azonosítására és elismerésére szolgáló modell kidolgozása kis- és középvállalatoknál. Célja az informális tanulási eredmények akkreditációs módszereinek fejlesztése az EU-ban. Spanyolországból a szálloda- és vendéglátóipar kapcsolódott be a programba. A spanyol partner (BDF – a Baleari Képzési és Fejlesztési Központ) szoros kapcsolatot

¹⁵ A Nemzeti Referencia Központ a szakképzés innovatív intézménye, 26 szakmai ágazatban tevékenykedik.

¹⁶ A Mutual Learning Programme az Európai Foglalkoztatási Stratégia része, melynek célja, hogy a tagállamok kölcsönösen tanuljanak egymás tapasztalatiból.

tartott a kutatás és képzés során a régió kis- és középvállalkozásaival, szociális partnereivel a szálloda, az étkeztetés, az utazás és turizmus területén.

A szociális partnerek is részt vesznek számos kisebb léptékű kezdeményezésben, melyet az EU, az állam vagy a régió finanszíroz. Sőt a Szakképzési Tanács tagjaiként, részt vesznek a szakmai kompetenciák akkreditálására szolgáló a validációs eljárási mechanizmusok fejlesztésében is.

A szociális partnerek a validációs eljárással kapcsolatos információt nyújtanak, regionális szinten a legreprezentatívabbnak számító szociális partnerek is kiírhatnak pályázatot a magánszektor bizonyos igényeire.

2.4. A harmadik szektor és aktorainak szerepe a validációban

A harmadik szektorban működő kezdeményezések nem ismertek szélesebb körben, így nehéz megállapításokat tenni erről a szektorról. Az Ifjúsági Intézet és az Ifjúsági Tanács nem foglalkozik a nem formális és az informális tanulás eredményeinek elismerésével, nincsenek ilyen programjaik. Az Ifjúsági Intézet engedélyezheti néhány szervezet számára nem formális bizonyítványok kibocsátását oktatók részére, engedélyezve, hogy gyerekekkel foglalkozhassanak.

Az önkéntesek készségei és kompetenciái a nemzeti oktatási és képzési rendszer keretében nem elismertek, habár vannak kezdeményezések, mégis van mit javítani ezen a területen. Például a 6/1996-os, önkéntességről szóló nemzeti törvény szerint az önkéntes szervezetnek igazolnia kell az önkéntes munka hosszát és jellegét. Ugyanakkor nincs standard forma a tartalomra, a hossza, a kimenetre stb. vonatkozóan, így a kiállító szervezettől függ az igazolás tartalma. Egy nemrégiben készült tanulmány megállapította, hogy az adott kiállító szervezettől függ, hogy mit tekint önkéntes munkához kapcsolódó készségnek, kompetenciának. A kiadott bizonyítványokkal az önkéntesek feltüntethetik a tapasztalatukat, bár az nem világos, hogy ezeket a feltüntetett eredményeket mennyire veszik majd figyelembe a társadalom egyéb szegmensei, pl. a munkáltatók, képző intézmények.¹⁷

A Jó gyakorlatok az önkéntesség menedzselésében c. jelentés megemlíti, hogy az elismerés hasznos lehet az önkéntes szervezeteknek is és az önkénteseknek is. Egy példa erre: Andalúziában 250 önkéntes szervezet van. A szervezet önkénteskártya kiállításával ismeri el az önkéntesek munkáját, amely feltárja az általuk végzett feladatokat és igazolja részvételüket e feladatok teljesítésében.

2.5. A szervezetek költségei

Nagyon korlátozott információ áll csak rendelkezésre a szervezetek költségeiről. Amint azt fentebb megjegyeztük, a központi adminisztráció fedezi az első pályázati felhívás költségeit.

A validálási folyamat megköveteli a képzett szakembereket, akik a tájékoztatást és a benyújtott kérelmek értékelését végzik. Mint korábban említettük, egy-egy gyakorlati szakember kiképzése 300 euróba kerül és ugyanennyi minden jelentkezés kiértékelése is.

Ezen túlmenően a magánszektor támogatni tudja az egyéneket azzal, hogy munkaidőben biztosít lehetőséget a validálási folyamat gyakorlati végrehajtására. A jövőben a versenyszféra olyan módon is támogathatja az egyéneket, hogy kifizeti a jelentkezési díjukat.

17 Lásd részletesebben: <http://ec.europa.eu/citizenship/eyv2011/doc/National%20report%20ES.pdf>

3. AZ EGYÉN SZEMPONTJA

3.1. A tudatosság erősítése és a munkaerő-felvétel

A jogi keretek szerint a régiók adnak tájékoztatást a szakmai kompetenciák elismerésének folyamatáról, közleményeket, felhívásokat tesznek közzé hivatalos lapokban. A közleményeknek tartalmaznia kell a következő információkat: validálható szakmai kompetenciaegységek és -modulok, a jelentkezés dátuma és a központok, ahol az egyének jelentkezhetnek.

3.2. Tájékoztatás és támogatás

Az 1224/2009-es királyi rendelet kimondja, hogy az oktatási és foglalkoztatási közigazgatás, a helyi önkormányzatok, a szociális partnerek, a kereskedelmi kamarák és egyéb intézmények tájékoztatást és tanácsadást végeznek. A magánszemélyeket az értékelési folyamat megkezdése előtt kell szakmai kompetenciáik elismerésének lehetőségeiről tájékoztatni.

Minden pályázó egy kötelező tanácsadáson vesz részt. A tanácsadók segítik a pályázókat a jelentkezési lap kitöltésében annak érdekében, hogy pályázatuk esélyeit növeljék, és szakmai kompetenciáikat a legteljesebb módon el tudják ismertetni. Ugyanakkor a végső döntést a jelöltről a vizsgán hozzák. A tájékoztatásra különböző módon kerül sor, egyénileg vagy csoportosan, személyesen vagy távolból.

Azok az egyének, akik sikeresen fognak részt venni a validációs eljárásban, információt kapnak majd azokról a további modulokról, amelyeknek teljesítése szükséges a teljes képesítés megszerzéséhez. Azokat, akik sikertelenül járnak majd, informálni kell ennek okairól, és tanácsot kell számukra adni arról, hogy milyen kompetenciákat kell elsajátítani ahhoz, hogy a jövőben sikeresek lehessenek a validációs eljárásban.

3.3. Egyéni költségek

Az egyéneknek illetéket kell majd fizetniük a szakmai kompetenciákat értékelő vizsgán. Az összeg függ az egyén helyzetétől (a munkanélkülieknek nem kell fizetniük) és a földrajzi területtől is. A jövőben az eljárás díjának egy részéhez hozzájárulást kell fizetni.

3.4. Célcsoportok

A kormányzati célok szerint a nemzeti szintű szakmai kompetenciák validációjára először a 25 éven felüli korosztályban kerül sor azok részére, akik nem rendelkeznek képesítéssel. Korábban már említettük, hogy az első validációs folyamatra 2011-ben kerül sor az oktatásban és az egészségügyi ágazatokban.

3.5. Egyéni előnyök

Az egyének szakmai kompetenciáik elismertetésével a formális képesítés egyes moduljait, egységeit tudják majd megszerezni. Az egyének számára nyújtott tanácsadáson megtudhatják, hogy milyen

más modulok szükségesek a teljes képesítés megszerzéséhez. A formális képesítés megszerzése előnyt jelent majd számukra a munkapiacra azokkal szemben, akiknek nincs képesítésük.

4. MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS ÉS ÉRTÉKELÉS

4.1. A minőségbiztosítás keretei

A jogszabályok szerint a Munkaügyi Minisztérium és az Oktatási Minisztérium által létrehozott bizottság garantálja a validációs eljárás fejlesztését, és a Szakképzési Tanács tanácsadóként segíti a munkát.

A felsőoktatásban jelenleg nincsenek egységes minőségbiztosítási mechanizmusok.

4.2. Minőségbiztosítási rendszerek/eljárások

A szakemberek számára kézikönyvek, tájékoztató kiadványok összeállítását tervezik. A bizottság garantálja az eljárás fejlesztésére szolgáló eszközök létrehozását. Emellett, mivel a validációs eljárásban a régiók szervezetei is részt vesznek, így szintén felelősek a fejlesztési eljárások nyomon követésében. Az 1224/2009-es királyi rendelet szerint az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell azokat a mechanizmusokat, amelyek a célok eléréséhez szükségesek.

4.3. Értékelési keret

A központi kormányzat garantálja a validációs eljárás fejlesztését. A Szakképzési Tanács – melyben a régiók és a szociális partnerek képviselői is jelen vannak – fogja kidolgozni az értékelési tervet. A terv tartalmazza majd az értékelésekre és módszerekre vonatkozó adatgyűjtést és az eljárás nyomon követését. Azonban magát az értékelési tevékenységet a regionális illetékes hatóságok fogják végezni.

Az eljárás működésének belső és külső értékelést a 2011-es validációs eljárás során fejlesztik ki. Egészen mostanáig nem került sor az értékelésre vonatkozó jogszabályok megalkotására.

5. ÉRTÉKELÉSI MÓDSZEREK

5.1. Felhasznált módszerek

Azt, hogy milyen módszer használnak majd a validációs eljárásban, az egyes esetek döntenek el. A tájékoztatás, tanácsadás során a gyakorlati szakember a validációs eljárás útmutatóját használja, mely az Értékelési Bizottság által összegyűjtött módszerein alapul. Az Értékelési Bizottság dönt a használt módszerről, számba véve az egyes módszerek előnyeit. Az értékelési módszerek a következők lehetnek:

- » egyéni és csoportos foglalkozás,
- » interjú,
- » szimuláció,
- » standard tesztek,
- » munkahelyi megfigyelés.

A felsőoktatásban ezek a standardizált eljárások nem érvényesülnek. Mint már említettük, az Oktatási Minisztériumban folyik a validáció ezen szintjének jogszabályi kimunkálása. A királyi rendelet első tervezete elismeri az intézmények autonómiáját, és kijelenti, hogy az egyetemek maguk dönthetnek abban, hogy milyen módszert alkalmaznak.

5.2. Az alkalmazott módszerek előnyei és hátrányai

Az Értékelési Bizottság fog dönteni, hogy melyik esetben milyen módszert használ majd. Az értékelési módszerek közül a munkahelyi megfigyelés azonban nem minden jelentkező számára lehetséges. Továbbá ez a módszer drágább, mint a többi hagyományos értékelési mód, például az írásbeli teszt vagy az interjú.

6. VALIDÁLÁSI SZAKEMBEREK

6.1. A gyakorlati szakemberek profilja

A leendő validációs szakembereknek (tanácsadóknak, értékelőknek) részt kell venniük egy speciális képzésen, hogy megértsék az eljárást és feladatkörüket. A következő követelményeknek kell megfelelniük:

- » legalább 4 éves középiskolai/szakiskolai tanári tapasztalat, kompetencia alapú képzésben szerzett ismeretek,
- » legalább 4 éves szakmai oktatói tapasztalat, kompetencia alapú képzésben szerzett ismeretek,
- » legalább 4 éves szakértői tapasztalat a kompetencia alapú képzésről.

A szakemberek tanácsadók vagy értékelők lesznek. A tanácsadóknak nagyon fontos szerepe van a folyamatban, hiszen ők találkoznak először a jelentkezővel. A tanácsadó jelentést készít minden egyes lehetséges jelöltről, és ajánlja vagy nem ajánlja az egyéneknek szakmai kompetenciáik elismertetését.

6.2. A szakemberek felkészítése

A régiók a felelősek a validációs szakemberek kiképzéséért, melyet a formális képzés keretei között végeznek. Azonban jelenleg a központi kormányzat a felelős a képzésükért. 2011 előtt 3000 szakembert képeznek ki a szakmai kompetenciák elismeréséhez szükséges értékelési folyamat elvégzéséhez. A képzést a Nemzeti Távoktatási Egyetem e-learning platformja segíti. Felkészült tutorok követik nyomon a képzési szakemberek teljesítményét. Egy tesztet kell megcsinálniuk ahhoz, hogy validációs szakemberré válhassanak.

6.3. Képesítési követelmények

A validációs szakemberekkel szemben konkrét követelmények vannak. A szakembereknek meg kell felelni a szakmai követelményeknek, és speciális képzésben kell részt venniük.

7. HIVATKOZÁSOK

- Education Act (*Ley Orgánica de Educación 2/2006, de 3 de mayo de 2006*). Available from Internet: <http://www.educacion.es/dctm/mepsyd/horizontales/prensa/documentos/2008/loe.pdf?documentId=0901e72b80027758> [13.05.2010]
- Employment Act (*Ley de Empleo 56/2003, de 16 de diciembre 2003*). Available from Internet: <http://www.boe.es/boe/dias/2003/12/17/pdfs/A44763-44771.pdf> [13.05.2010]
- General Education and Education Reform Funding Act 14/1970 (*Ley 14/1970 de 4 de agosto, General de Educación y Financiamiento de la Reforma Educativa*). Available from Internet: http://www.gabjur.org/documentos/092006/1970_14_Ley_Gral_Educ_19700806.pdf [13.05.2010]
- GHK, 2010, *Study on Volunteering in the European Union, National Report for Spain*. Internet: <http://ec.europa.eu/citizenship/eyv2011/doc/National%20report%20ES.pdf>
- Higher Education Act (*Ley Orgánica 4/2007, de 12 de abril*). Available from Internet: <http://www.boe.es/boe/dias/2007/04/13/pdfs/A16241-16260.pdf> [13.05.2010]
- http://www.educacion.es/educa/incual/ice_catalogoWeb.html
- Nelissen, E. (2007) *European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning: Spain*. Available from Internet: http://www2.cedefop.europa.eu/etv/Information_resources/EuropeanInventory/publications/inventory/chapters/2007/spain.pdf [13.05.2010]
- Obra Social – Fundación „la Caixa” (2007) *Buenas prácticas en la gestión del voluntariado*
- Qualifications and Vocational Training Act (*Ley Orgánica 5/2002, de 19 de junio, de las Cualificaciones y la Formación Profesional*). Available from Internet: http://www.educacion.es/educa/incual/files/Boletin_6.pdf [13.05.2010]
- Rimbau Gilabert, E., Delgado García, A. M. and Rifà Pous, H. (2008) *El reconocimiento del aprendizaje experiencial: un elemento clave en el EEES*. V Jornadas de Innovación Universitaria, Universidad Europea de Madrid. Madrid, 4th and 5th September 2008. Available from Internet: <http://www.uem.es/myfiles/pageposts/jiu/jiu2008/archivos/EXPERIENCIAS%20SOBRE%20ACCION%20TUTORIAL/Rimbau,%20Eva.pdf> [13.05.2010]
- Royal Decree 1224/2009 (*Decreto Real 1224/2009, de 17 de julio, de reconocimiento de las competencias profesionales adquiridas por experiencia laboral*). Available from Internet: <http://www.boe.es/boe/dias/2009/08/25/pdfs/BOE-A-2009-13781.pdf> [13.05.2010]
- Royal Decree 229/2008 (*Decreto Real 229/2008, de 15 de febrero, por el que se regulan los Centros de Referencia Nacional en el ámbito de la formación profesional*). Available from Internet: http://www.educacion.es/educa/incual/pdf/1/RD229_2008.pdf [13.05.2010]
- Souto-Otero, M. (2009) *Making-up people’s minds: How can VET be made more attractive and relevant to economic needs? Peer Review on “Towards a new vocational training system more adjusted to the new competencies and skills requirements of the labour market”*. SPAIN, 25-26 May 2009.

SZAKÉRTŐI KOMMENTÁR AZ ANYAGHOZ

A spanyol 15–64 éves korú népesség csaknem fele (49%-a) középfok alatti végzettséggel rendelkezik. 22 százalék a középfokú képzéssel rendelkezők aránya,¹⁸ míg 29 százalék a felsőfokúaké. Magyarországon ezek az arányok az alacsonyabban iskolázottak körében jóval kedvezőbbek, hiszen mindössze 21 százalék a népességen belül, míg 61 százalék a középfokúak aránya, viszont csak 18 százalék a felsőfokúaké. Az alsóbb szintű képzések esetében az OECD-átlagnál kedvezőbb a magyar népesség iskolázottsága, viszont a felsőfokúaknál kedvezőtlenebbek az arányok (30-43-27%, EAG, 2009). Vagyis míg Magyarországon kirívóan alacsony a népességen belül a felsőfokúak aránya, addig Spanyolországban ez a többi fejlett országhoz hasonló, viszont ott a középfok alattiak aránya nagyon magas.

A népesség iskolázottságának megismerése azért fontos, mert ez segíthet az oktatáspolitikai célok kijelölésében. Spanyolországban a validációt két probléma megoldására szeretnék használni. Egyrészt láthattuk, hogy kettészakadt a társadalom, sok a legalacsonyabb és a legmagasabb végzettséggel rendelkezők aránya. Ahhoz, hogy a felsőoktatásba minél többen bekerülhessenek, a hetvenes évek óta létezik egy (akkor még nem validációnak hívott) rendszer, amely abban segít, hogy középfokú végzettség nélkül is bekerülhessen az egyén a felsőoktatásba. Ez azonban egy nem szabványosított eljárásrend volt, mivel az intézmények saját hatáskörükön belül, saját standardok alapján dönthettek arról, hogy kit engednek be és kit nem. Ezt a helyzetet most kívánják szabályozni, lesz egy nemzeti rendszer, amely nemcsak a belépésre, hanem a képzésre vonatkozóan is megfogalmazza az elismerési standardokat, meghagyva az intézmények autonómiáját. A tervezet szerint a diploma max. 15 százalékát lehet teljesíteni validáció révén.

A másik oktatáspolitikai cél a képzetlenek számának csökkentése, a középfokúak arányának növelése. Erre szolgál a 2011-től induló nagy nemzeti programjuk, amelyben először csak 8000, majd 25 ezer, később pedig 50 ezer embert kívánnak bevonni. A fokozatosság nemcsak az emberek számában érhető tetten, hanem területileg és gazdasági áganként is. Már a korábbi kísérleti programok is egy-egy kiválasztott régióban, egy-egy munkapiaci szempontból speciális gazdasági ágazatban szerveződtek. Spanyolország már több kísérleti programot is végrehajtott, míg odajutott, hogy egy országos nagy programot elindítson. A gyakorlati tapasztalatok kimunkálása, szimulálása mellett a megfelelő törvényi és az irányítási háttér megteremtése is megtörtént az elmúlt években. Egy országos szervezet végzi a validációs eljárás nemzeti szintjének kidolgozását, módszertani fejlesztését. Figyelemre méltó, hogy egy ágazatközi szervezetet hoztak létre, így az összes szereplő véleménye, érdeke megjelenhet a folyamatban. E szervezet munkáját egy konzultatív testület figyeli, véleményezi.

Miért lehet Magyarország számára fontos a spanyol tapasztalat?

- » mert megpróbálták a társadalmi, munkapiaci helyzetre, igényekre alkalmazni a validációt;
- » mert fokozatosan, több programban próbálják/ták ki, fejlesztették ki;
- » mert a folyamatba megpróbálták minél több szereplőt bevonni;
- » mert az irányításban és végrehajtásban megosztják a felelősséget és a költségeket is, és
- » nem utolsósorban azért, mert éppen most zajlanak az első nagyobb validálási programok.

Fehérvári Anikó

¹⁸ Arról azonban megoszlanak a kutatói vélemények, hogy a hároméves szakmunkásképzés valóban középfokú végzettségnek tekinthető-e, mivel munkapiaci szempontból az alapfokú végzettséghez hasonló.